

Anna Miler
Mariusz Zieliński
Akademia Marynarki Wojennej

MISJA WIELONARODOWYCH SIŁ POKOJOWYCH W REPUBLICIE CZADU (EUFOR Tchad/RCA)

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono założenia misji pokojowej prowadzonej w Republice Czadu oraz Republice Środkowoafrykańskiej na podstawie rezolucji ONZ, a podjętej przez UE. Wysłanie wielonarodowych sił pokojowych na misję ma służyć ochronie ludności cywilnej, w szczególności sudańskich uchodźców z Darfuru. Zadaniem sił EUFOR Tchad/RCA ma być także zaprowadzenie pokoju na terenach objętych konfliktem.

Słowa kluczowe:

misja, operacja pokojowa, ONZ, wielonarodowe siły pokojowe, PKW, uchodźcy, rebelianci, EUFOR.

WSTĘP

Geopolityczna i wewnętrzna sytuacja Republiki Czadu jest obecnie złożona. Kraj ten, położony w najcieplejszym miejscu na świecie, w środkowej Afryce, jest trzykrotnie większy od Polski. Od północy graniczy z Libią, od południa z Republiką Środkowoafrykańską, Kamerunem, a także Nigerią, od wschodu z Sudanem, od zachodu zaś z Nigrem. Do 1999 roku kraj był podzielony na 14 prefektur. Od 2002 roku podzielony jest na 18 regionów, w tym region stołeczny Ndżamena mający specjalny status administracyjny. Republika Czadu jest zamieszkała przez 10 milionów mieszkańców, z czego największą grupą narodowościową jest ludność Sara¹ — ok. 30%, drugą Arabowie² — ok. 26%. Chrześcijanie stanowią w Czadzie 35% ludności (katolicy 21%, protestanci 14%). W północnej strefie misji przeważają muzułmanie.

¹ Grupa ludności zamieszkująca południe kraju, doliny rzek Chari i Logone. Zajmuje się głównie rolnictwem.

² Zamieszkują przede wszystkim wschodnią i środkową część kraju.

Polscy żołnierze przygotowując się do misji w Czadzie, mieli możliwość wymiany informacji z rdzennym mieszkańcem Czadu i jednocześnie metropolitą archidiecezji Ndżamena arcybiskupem Ngarteri. Przybliżył on żołnierzom informacje dotyczące tego obszaru. Chad to w 3/4 kraj pustynny. W północnej strefie misji (rys. 4.), gdzie będą Polacy, temperatura w ciągu dnia dochodzi do 50 °C, natomiast noce są bardzo chłodne.

Konflikt w Czadzie związany jest z toczącą się od czterech lat wojną w sąsiednim sudańskim Darfurze³. Prezydent Czadu Idriss Deby wywodzi się z tej samej grupy etnicznej co rebelianci w Darfurze. Władze obu krajów wzajemnie oskarżają się o wspieranie rebeliantów działających po drugiej stronie granicy. W grę wchodzi też zasoby ropy naftowej w regionie.

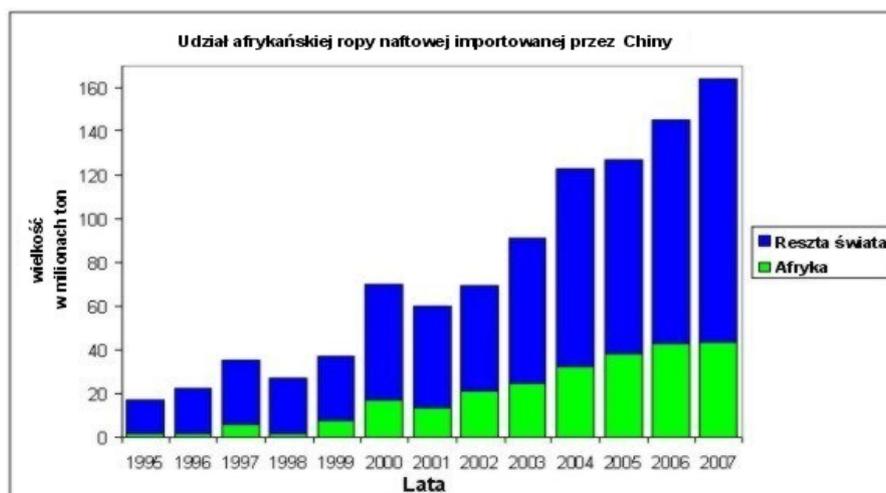
Szacuje się, że w Afryce znajduje się około 10% światowych zasobów ropy naftowej. W czerwcu 2000 roku Bank Światowy i Europejski Bank Inwestycyjny zgodziły się na udzielenie kredytu na budowę 1050 km rurociągu z pól naftowych na południu w rejonie Doba w Czadzie poprzez Kamerun ku wybrzeżom Atlantyku. Trasa rurociągu przebiega przez naturalne obszary leśne i tereny uprawne, w tym zamieszkałe przez ludy tubylcze Kamerunu. W zamian władze zobowiązały się, że znaczna część dochodów ze sprzedaży ropy zostanie przeznaczona na oświatę, opiekę zdrowotną i walkę z nędzą.

W 2002 roku USA oznajmiły, że w związku z pogarszającą się sytuacją na Bliskim Wschodzie stabilne dostawy ropy naftowej z Afryki stają się niewralgicznym celem amerykańskiej polityki zagranicznej. Stany Zjednoczone przewidują, że do 2015 roku 25% importowanych przez ten kraj zasobów ropy naftowej będzie pochodziło z Afryki. Również rosnące zainteresowanie bogactwami naturalnymi tego regionu wykazują Chiny i Francja (wykres 1.).

Obecnie Chiny są drugim po USA konsumentem ropy naftowej. Przez ostatnie dwadzieścia lat zużycie ropy w Chinach wzrosło czterokrotnie i wynosi 7,2 mln baryłek dziennie. Lokalne wydobycie tego surowca zaspokaja połowę bieżących potrzeb chińskiej gospodarki. Zatem afrykańskie złoża ropy stanowią okazję dla Chińczyków. Co więcej, import ropy z Afryki pozwala na zapewnienie dywersyfikacji dostaw nośników energii i większe uniezależnienie od sytuacji na Bliskim Wschodzie. Analitycy prognozują kontynuację tego trendu w następnych latach.

³ Region geograficzny Darfur (patrz rys. 1.) leży w zachodniej części Sudanu, liczy około 6 milionów mieszkańców. Zamieszkiwany jest przez liczne grupy etniczne oraz wiele grup wyznaniowych. Od dawna w Darfurze trwa konflikt pomiędzy miejscowymi czarnoskórymi mieszkańcami a Arabami mieszkającymi na północy Sudanu.

Wykres 1. Udział afrykańskiej ropy naftowej importowanej przez Chiny

Źródło: <http://www.globaltimber.org.uk/graphs/ChinaCrudeOilImports.gif>

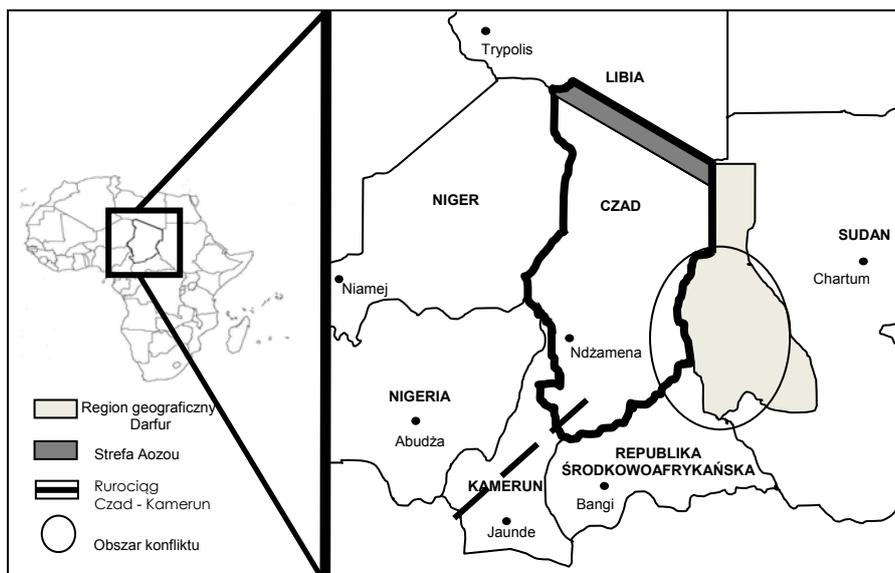
Republika Czadu od 2003 roku jest jednym z głównych państw-producentów ropy naftowej, w związku z tym jej znaczenie stale rośnie. Wydobycie ropy naftowej na tym terenie kształtuje się dzisiaj na poziomie powyżej 200 tysięcy baryłek dziennie (tabela 1.).

Tabela 1. Producenci ropy naftowej na świecie

PRODUCENCI ROPY NAFTOWEJ NA ŚWIECIE		
Kontynent	Państwo	Liczba w tysiącach
Ameryka Łacińska	Ekwador	533
	Kolumbia	529
	Trynidad i Tobaga	180
	Peru	116
Afryka	Gwinea	358
	Sudan	325
	Kongo	241
	Gabon	234
	Południowa Afryka	186
	Czad	180
Środkowy wschód i północ Afryki	Oman	771
	Egipt	696
	Kuwejt	580
	Syria	458
	Jemen	405
	Bahrain	198
	Mauretania	160

Europa i Euroazja	Azerbejdżan	450
	Turkmenistan	196
	Uzbekistan	116
	Rumunia	113
Azja	Malezja	827
	Indie	771
	Wietnam	386
	Tajlandia	226
	Brunei	206

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 1. Obszar konfliktu

Źródło: opracowanie własne.

Ambasador Czadu Mahamat Adoum wezwał w liście i poprosił o pomoc Radę Bezpieczeństwa, by zaapelowała do wszystkich krajów o pomoc w zakończeniu agresywnych działań rebeliantów. RB odwołała się do państw członkowskich, do zapewnienia wsparcia zgodnie z kartą Narodów Zjednoczonych. Nie ma ona jednak mocy wiążącej. Rosja sprzeciwiła się Francji, która zaproponowała projekt oświadczenia. Francuski projekt⁴ wzywał państwa członkowskie ONZ do wsparcia rządu

⁴ <http://64.233.183.104/search?q=cache:Yh6cC3Eu3M4J:wiadomosci.onet.pl/1685877,12,1,1,,item.html+Ambasador+Czadu+Mahamat+Adoum+wezwa%C5%82+w+li%C5%9Bcie&hl=pl&ct=clnk&cd=1&gl=pl>

prezydenta Idrissa Deby'ego „wszelkimi koniecznymi środkami”, nawet do pomocy militarnej. Rada Bezpieczeństwa zebrała się na nadzwyczajnym posiedzeniu na wniosek Francji, RPA, Burkiny Faso i Libii. Oświadczenie RB ONZ wzywa również „wszystkie państwa regionu (...) do poszanowania ich wspólnej granicy”.

TŁO HISTORYCZNE KONFLIKTU

Początek XXI wieku przybliżył społeczności światowej oblicze konfliktu w niespokojnym już od 1960 roku rejonie świata, jakim jest Czad. Konflikt spowodowany jest wojną w sudańskiej prowincji Darfur oraz chęcią obalenia dyktatury Idrissa Déby Into władającego Czadem od 1990 roku. Idriss Déby wywodzi się z Patriotycznego Ruchu Ocalenia⁵. Został dwukrotnie wybrany w powszechnych wyborach, w latach 1996 i 2001. Prezydent Czadu może sprawować tylko dwie pięcioletnie kadencje, chociaż prawdopodobne jest uchwalenie poprawki do konstytucji umożliwiającej dotychczasowemu prezydentowi staranie się o kolejną kadencję.

Terytorium Czadu już w IX wieku było częścią wysoko rozwiniętych państw afrykańskich. Pierwsi Europejczycy dotarli do tych rejonów dopiero w XIX wieku. W 1910 roku krajem zawładnęli Francuzi, którzy rządili nim do uzyskania niepodległości w 1960. Po tym wydarzeniu sytuacja stała się niestabilna, a władzę objął prezydent Tombalbaye, który wprowadził system rządów dyktatorskich. W 1965 roku wybuchła wojna domowa, która rozpoczęła konflikt między władzami centralnymi a rebeliantami muzułmańskimi z północy kraju. Powstańców wspierały wojska libijskie działające na mocy porozumienia między Tombalbaye i Kadaffim, które w 1973 roku zajęły część Czadu, tzw. Pas Aozou⁶ bogaty w surowce mineralne. W 1975 roku pierwszy prezydent niepodległego kraju François Tombalbaye zginął podczas przewrotu wojskowego, a sytuację przejęło wojsko. Po trzech latach utworzono Rząd Jedności Narodowej, na czele którego stanął Hissené Habré⁷. Rząd ten

⁵ Partia polityczna rządząca aktualnie Czadem. Ma 110 spośród 155 miejsc w czadyjskim parlamencie. Dysponując większością głosów, partia ta rządzi krajem w koalicji z dwoma mniejszymi ugrupowaniami politycznymi.

⁶ Północna część Czadu (region Bourkou-Ennedi-Tibesti), pas terenu o szerokości około 100 km, bogaty w złoto, ropę naftową i rudy uranu, położony przy granicy z Libią. Terytorium sporne między Czadem a Libią.

⁷ Hissené Habré, ur. w 1942 r., rządził Czadem w latach 1982–1990 i przez wiele lat cieszył się poparciem Zachodu, gdyż walczył z rządzoną przez Muammara Kadafiego Libią, która okupowała północną część Czadu. Libijski dyktator był natomiast w tamtym czasie jednym z czołowych wrogów Zachodu.

szybko upadł. W 1980 roku rozpoczęły się kolejne walki między siłami popieranymi z jednej strony przez Libię, a z drugiej przez Francję. Wygrały je, dzięki interwencji regularnej armii libijskiej, ugrupowania prolibijskie, co doprowadziło w 1981 roku do ogłoszenia planów zjednoczenia tych państw. Wywołało to nieprzychylną reakcję Francji oraz krajów sąsiadujących z Czadem, a także ugrupowań wewnętrznych państwa. W 1982 roku wojska dowodzone przez Hissené Habré zdobyły stolicę i zmusiły urzędującego prezydenta Goukouni Oueddi do ucieczki. Po przejęciu władzy nowy prezydent prowadził walkę z ciągle okupującymi pas Aozou Libijczykami. Dzięki wsparciu ze strony Francji do 1987 roku zmuszono Libijczyków do opuszczenia tego obszaru. W 1989 podpisano porozumienie z Libią, a rok później władzę w kraju przejął Patriotyczny Ruch Ocalenia. W 1990 roku miał miejsce kolejny zamach stanu, w którym władzę objął Idriss Déby. Obecnie w Czadzie przywracane są stopniowo demokratyczne formy sprawowania władzy. W 1992 roku Habré podjął nieskuteczną próbę przejęcia władzy, zdobywając na krótki okres znaczne obszary na południu kraju. W 1996 roku wojna domowa ostatecznie się zakończyła, przyjęto nową konstytucję, a prezydentem został Idriss Déby. Zawarto porozumienie z Francją, która zobowiązała się do udzielenia pomocy technicznej i szkoleniowej czadyjskim siłom zbrojnym. W 2004 roku podpisano porozumienie pokojowe z Armią Oporu Narodowego⁸. W kwietniu 2005 roku zerwano stosunki dyplomatyczne z Sudanem, po oskarżeniu go o wspieranie rebeliantów, którzy zaatakowali stolicę kraju Ndżamę, próbując dokonać zamachu stanu i tym samym odsunąć od władzy prezydenta Déby. W maju 2006 roku w wyborach prezydenckich został on wybrany na trzecią kadencję.

ROLA WIELONARODOWYCH SIŁ POKOJOWYCH W ROZWIĄZYWANIU SYTUACJI KONFLIKTOWEJ

Celem operacji wielonarodowych jest łagodzenie sytuacji kryzysowych, powstrzymanie konfliktów zbrojnych i przywracanie pokoju i bezpieczeństwa w świecie. Udział sił państw partnerskich i sojusznicznych nie wynika z ich zobowiązań, lecz z dobrej woli. W czasie pokoju operacje wielonarodowe realizowane są zgodnie z prawem międzynarodowym i Kartą Narodów Zjednoczonych (KNZ). Prowadzone są z udziałem wojsk państw sojusznicznych oraz partnerskich. Operacje

⁸ The National Resistance Army (NRA), militarny odłam National Resistance Movement (NRM), prowadziła wojnę partyzancką określaną jako Luwero War lub 'the war in the bush' przeciw rządowi Milton Obote, a później Tito Okello.

te identyfikowane są jako operacje reagowania kryzysowego i jako operacje spoza artykułu 5. traktatu waszyngtońskiego⁹.

Zgodnie z rozdziałem VII Karty Narodów Zjednoczonych¹⁰ w artykule 48. stwierdza się: „Akcję konieczną dla wykonania decyzji Rady Bezpieczeństwa w sprawie utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa podejmują wszyscy członkowie ONZ lub niektórzy z nich według uznania Rady. Decyzje takie członkowie ONZ podejmują bezpośrednio lub przez swą działalność w odpowiednich organizacjach międzynarodowych, których są członkami”. Sojusz popiera regionalne inicjatywy i organizacje wspierające bezpieczeństwo na świecie. Jedną z nich jest Unia Europejska.

Działania podejmowane przez UE w zakresie zarządzania kryzysowego są zgodne z zasadami zawartymi w Karcie Narodów Zjednoczonych, jak również postanowieniami OBWE. Odpowiadają one także porozumieniom zawartym pomiędzy UE i NATO. Centralną rolę w zarządzaniu kryzysowym UE odgrywa Rada ds. polityki i bezpieczeństwa — Political and Security Council (PSC). Kolejność podejmowanych działań jest następująca¹¹:

- wykrycie sytuacji kryzysowej;
- rozważenie zasadności akcji UE i ewentualne sprecyzowanie koncepcji zarządzania kryzysowego (Crisis Management Concept — CMC);
- zatwierdzenie CMC;
- przygotowanie opcji koniecznych działań wojskowych, policyjnych i cywilnych (Military Strategic Options — MSOs, Police Strategic Options — PSOs, Civilian Strategic Options — CSOs);
- decyzja Rady o podjęciu akcji;
- wypracowanie koncepcji operacji;
- zatwierdzenie koncepcji operacji;
- generowanie sił;
- przygotowanie planu operacji
- decyzja o wykonaniu operacji.

Jak już wspomniano, stan bezpieczeństwa w Czadzie zdeterminowany jest rozwojem konfliktu w sudańskiej prowincji Darfur oraz działalnością zbrojnych bojówek mających swoje siedziby w Zachodnim Darfurze. W rejonie tym dochodzi

⁹ *Operacje połączone*, Generalny Zarząd Operacyjny, Warszawa 2003, s. 4–1.

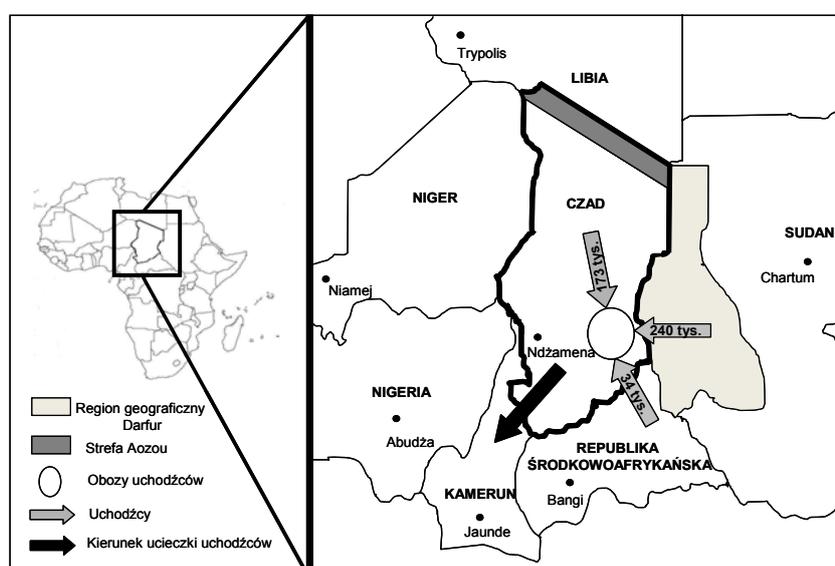
¹⁰ E. Osmańczyk, *Encyklopedia ONZ i stosunków międzynarodowych*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1986, s. 230–232.

¹¹ *Suggestions for procedures for coherent, comprehensive EU crisis mangment*, Brussela 2003.

do regularnych walk pomiędzy rebeliantami a czadyjskimi siłami rządowymi. We wschodnim Czadzie działają również bojówki arabskiej milicji¹².

Misja w Czadzie została podjęta przez UE z inicjatywy Francji, która chce bronić własnych interesów w swojej dawnej kolonii. Siły Unii Europejskiej w Czadzie zgodnie z propozycją sekretarza generalnego ONZ Ban Ki Muna zajmowałyby się ochroną ludności cywilnej, pracowników organizacji humanitarnych i tamtejszej misji Narodów Zjednoczonych, dla której wyzwaniem są uchodźcy z sudańskiego Darfuru.

W 2006 roku wojna w Darfurze przeszła przez zachodnią granicę do Czadu. Wschód Czadu przypomina etnicznie Darfur, arabskie bojówki zaczęły najeżdżać i palić murzyńskie wioski, mordując ich mieszkańców. W rejonie operacji funkcjonuje 12 obozów uchodźców oraz około 30 obozów przesiedleńców, w których schronienie znajduje co najmniej 240 tysięcy uchodźców z Darfuru, 173 tysiące uchodźców z Czadu i 34 tysiące z Republiki Środkowoafrykańskiej (rys. 2.).

Rys. 2. Kierunek ucieczki uchodźców

Źródło: opracowanie własne.

Obozy są zarządzane, administrowane oraz zaopatrywane przez ONZ i organizacje pozarządowe NGO. Uchodźcy dostają w nich zakwaterowanie, wyżywienie, pomoc lekarską i edukację. Panujące w nich trudne warunki spowodowane są przede

¹² Działają we wschodnim Czadzie, rekrutują sudańskich i czadyjskich Arabów wywodzących się z plemion koczowniczych.

wszystkim przeludnieniem. Bezpieczeństwo obozom gwarantują lokalne służby porządkowe, policjanci¹³ z ONZ oraz armia czadyjska. Siły EUFOR mają tworzyć zewnętrzny pierścień bezpieczeństwa.

Operacja EUFOR w Czadzie oraz Republice Środkowoafrykańskiej jest piątą operacją wojskową Unii Europejskiej w ramach Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (poprzednie to: CONCORDIA¹⁴, ARTEMIS¹⁵, ALTHEA¹⁶, EUFOR RD/CONGO¹⁷). Misja Unii Europejskiej ma mandat ONZ zapewniony rezolucją nr 1778 Rady Bezpieczeństwa ONZ z dnia 25 września 2007 roku. Zgodnie z tą rezolucją Rada Bezpieczeństwa ONZ zatwierdziła powołanie misji ONZ w Republice Środkowoafrykańskiej i Czadzie (MINURCAT¹⁸) oraz upoważniła Unię Europejską do skierowania w ten rejon swoich sił w celu ochrony i zabezpieczenia misji ONZ na okres roku od daty osiągnięcia zdolności operacyjnych. Będzie to najbardziej wielonarodowa militarna operacja prowadzona przez UE w Afryce. O wysłaniu misji do Czadu postanowiono pod koniec stycznia. Zaangażowało się w nią 21 państw, 14 z nich zamierza wysłać wojska. Wiodącą rolę w liczącej ponad 4 tysiące osób misji będzie odgrywać Francja (z batalionem rezerwy strategicznej 4300); zaofiarowała ona 2100 żołnierzy. Polska wyśle do Czadu 400 żołnierzy, Irlandia również 400. Mniejsze kontyngenty wyślą Szwecja (200), Austria (160), Rumunia (150), Belgia (80–100), Holandia (70) i Finlandia (60)¹⁹.

¹³ Cywilna Policja ONZ (CIVPOL — United Nations Civilian Police) odgrywa kluczową rolę we współczesnych operacjach pokojowych i innych misjach ONZ. CIVPOL prowadzi patrole, szkolenia, doradza lokalnym służbom policyjnym, pomaga przestrzegać praw człowieka.

¹⁴ Była pierwszą misją wojskową UE — przejętą od NATO i prowadzoną samodzielnie przez unijne państwa członkowskie w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii. Ustanowiona została 31 marca 2003 r. na prośbę prezydenta Macedonii Borisa Trajkovskiego.

¹⁵ W czerwcu 2003 r. UE rozmieściła 1800 żołnierzy w Demokratycznej Republice Kongo. Pomimo jej ograniczonej wielkości i zakresu, misja ta miała ogromne znaczenie, jako że była pierwszą operacją wojskową UE związaną z rozmieszczeniem sił poza Europą, a także była autonomicznym przedsięwzięciem zorganizowanym bez odwoływania się do aktywów NATO, ogłoszonym z krótkim wyprzedzeniem i realizowanym w niebezpiecznym terenie.

¹⁶ 2 grudnia 2004 r. w Bośni i Hercegowinie rozpoczęła się operacja wojskowa UE o kryptonimie „ALTHEA”, największa w historii tej organizacji. Głównym zadaniem sił pokojowych (EUFOR) jest zapewnienie bezpieczeństwa w Bośni i Hercegowinie w celu implementacji postanowień porozumienia pokojowego z Dayton, kończącego wojnę bałkańską w 1995 r. EUFOR realizuje swoją misję poprzez patrole, poszukiwanie składów nielegalnej broni, wsparcie operacyjne i planistyczne miejscowych służb, walkę z przestępczością zorganizowaną oraz współpracę z tworzącą się armią bośniacką.

¹⁷ Operacja wspierająca ONZ w Kongo trwała od 12.06.2006 r. do 30.11.2006 r. Kontyngent EUFOR stacjonujący w Kinszasie liczył około 1100 żołnierzy, pozostałe siły (ok. 1300) stacjonowały w Gabonie w pełnej gotowości do wykorzystania. Łącznie było około 2400 żołnierzy.

¹⁸ Misja ONZ w Republice Środkowej Afryki i Czadzie zatwierdzona 25 września 2007 r. przez RB w porozumieniu z UE. Wielowymiarowa obecność przeznaczona do tworzenia sprzyjających warunków na dobrowolny i bezpieczny powrót uchodźców i wysiedleńców.

¹⁹ <http://www.rp.pl/artukul/91918.html>

Tabela 2. Udział sił pokojowych niektórych państw w misji w Republice Czadu

Nazwa państwa	Liczba żołnierzy
FRANCJA	2 100
POLSKA	400
IRLANDIA	400
SZWECJA	200
AUSTRIA	160
RUMUNIA	150
BELGIA	80–100
HOLANDIA	70
FINLANDIA	60

Źródło: opracowanie własne.

Misja UE w Czadzie i Republice Środkowoafrykańskiej jest operacją pokojową prowadzoną na podstawie rezolucji ONZ. Operacja powinna umożliwić pełne rozwinięcie sił ONZ i Unii Afrykańskiej oraz zapewnić bezpieczeństwo działaniom humanitarnym ONZ. Siły UE w Czadzie mają uzupełniać misję pokojową ONZ w Darfurze (UNAMID²⁰), gdzie polityczny i etniczny konflikt zapoczątkowany rebelią z 2003 roku pochłonął ponad 200 tysięcy ofiar.

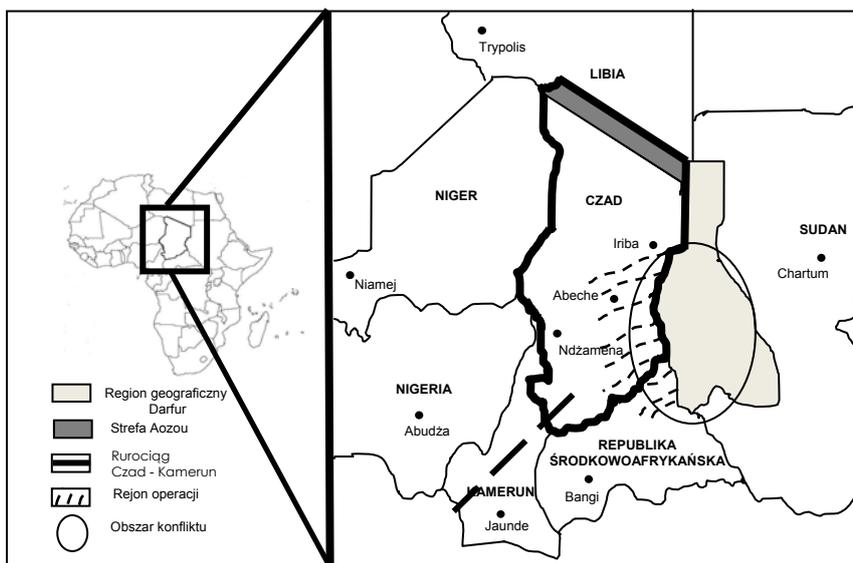
EUFOR będzie misją wojskową służącą ochronie i zabezpieczeniu wszelkich aspektów obecności ONZ we wschodnim Czadzie oraz w północno-wschodniej części Republiki Środkowoafrykańskiej po to, aby poprawić warunki bezpieczeństwa w regionie. EUFOR będzie miał swobodę manewru w rejonie operacji (rys. 3.), włącznie z terenami graniczącymi z Sudanem. Nie będzie on jednak wykonywał zadań na terenie obozów uchodźców i przesiedleńców oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie i nie będzie zaangażowany do wykonywania zadań leżących w kompetencji czadyjskiej i środkowoafrykańskiej straży granicznej i służb celnych. Do najważniejszych zadań EUFOR²¹ należy zaliczyć:

- poprawę warunków ogólnego bezpieczeństwa w całej strefie, głównie wokół i w pobliżu obozów uchodźców oraz ośrodków przesiedleńców, a także w strefach opuszczonych przez uchodźców celem ułatwienia im dobrowolnego powrotu;
- umożliwianie udzielania pomocy humanitarnej oraz swobodnego przepływu personelu organizacji humanitarnych, a także zapewnienie bezpieczeństwa w rejonach wykonywania zadań;

²⁰ Unia Afrykańska i siły ONZ podjęły wspólnie misje w Darfurze. UNAMID upoważniony został do podjęcia niezbędnych działań w celu wspierania realizacji porozumienia pokojowego w sprawie Darfuru, jak również w celu ochrony ludności cywilnej i jego personelu, bez uszczerbku dla odpowiedzialności rządu Sudanu.

²¹ EUFOR or European Union Force — Siły militarne Unii Europejskiej. Brały udział w takich misjach, jak EUFOR Althea — Bośnia i Hercegowina w 2004 r., EUFOR DR/Congo — Demokratyczna Republika Konga w 2006 r., EUFOR Tchad/RCA — w 2007 r.

- zapewnienie egzekwowania prawa i funkcjonowania policji w obozach i miejscach przebywania uchodźców, umożliwienie siłom ONZ wyszkolenie policji czadyjskiej;
- stworzenie warunków do zainicjowania obywatelskiego wysiłku na rzecz rozwoju i odbudowy niezbędnych do ułatwienia dobrowolnego powrotu przesiedleńców;
- udział w ochronie ludności lokalnej, personelu ONZ i organizacji humanitarnych oraz osób z nimi współpracujących;
- ochronę sprzętu i mienia ONZ²².

Rys. 3. Rejon operacji

Źródło: opracowanie własne.

Władze Sudanu niechętnie wyraziły zgodę na interwencję sił międzynarodowych, tzw. sił hybrydowych, w skład których wchodzi wojska Unii Afrykańskiej²³ i ONZ. Siły, które mają zapewnić szanowanie praw człowieka w tamtych rejonach świata, można podzielić na siły policyjne (w ich skład wejdzie 1000 żandarmów czadyjskich wspieranych przez 300 policjantów sił międzynarodowych) oraz wojskowe — w sumie około 4 tysiące żołnierzy i żandarmów. Wojska mają podejmować interwencje w razie zagrożenia bezpieczeństwa oraz prowadzić kontrolę i nadzór nad bezpieczeństwem w wyznaczonej strefie.

²² http://www.sgwp.wp.mil.pl/plik/File/misja_PKW_Czad_30styczen08.doc

²³ Organizacja międzynarodowa o charakterze politycznym, wojskowym i gospodarczym obejmująca swym zasięgiem wszystkie państwa afrykańskie (oprócz Maroka), powołana w miejsce Organizacji Jedności Afrykańskiej 9 lipca 2002 roku na szczycie w Durbanie.

Główne zagrożenia związane z realizacją misji w Czadzie stanowią:

1. Warunki terenowe i klimatyczne, w tym prowadzenie działań w wysokich temperaturach i dużej wilgotności przy braku odpowiedniej ilości wody:
 - choroby tropikalne, m.in. cholera, której duże zagrożenie występuje w okresie pory deszczowej na obszarze Czadu;
 - bardzo uboga sieć dróg, która w porze deszczowej staje się miejscami nieprzejezdna przez pojazdy mechaniczne;
 - niesprzyjające ukształtowanie terenu — pustynia, teren pagórkowaty i górzysty.
2. Działalność lokalnych grup rebelianckich w Czadzie i Sudanie. Pomimo deklaracji władz Sudanu o systematycznym spadku liczby przestępstw, w dalszym ciągu mają miejsce przypadki ataków zarówno na personel UNMIS (United Nations Mission in Sudan), AMIS (African Mission in Sudan), jak i na obiekty oraz przedstawiciele misji humanitarnych, szczególnie w regionach będących poza kontrolą rządu. Nie można wykluczyć, że część społeczności lokalnej postrzega siły międzynarodowe jako agresora, podważając ich bezstronność. W Czadzie grupy etniczne podatne są na wpływ niektórych grup nacjonalistycznych.
3. Działalność ugrupowań terrorystycznych i dżihadystów. Istnieje realne zagrożenie ze strony Al-Kaidy i powiązanych z nią struktur biorących udział w czystkach etnicznych na terenie Darfuru. Zwolennicy Al-Kaidy, w tym bojownicy mający doświadczenie z walk z siłami koalicyjnymi w Iraku, mogą przenikać w rejon prowadzenia operacji, szczególnie w rejon pogranicza sudańsko-czadzkiego²⁴.

Za planowanie i przebieg operacji UE odpowiedzialne jest Dowództwo Operacyjne (OHQ) w Mont Valerien w Paryżu, na którego czele stoi gen. Patrick Nash. Jego zastępcą jest gen. Bogusław Pacek²⁵. Dowódcą PKW Czad jest ppłk Tomasz Domański, a jego zastępcą ppłk Marek Gryga.

²⁴ http://www.redakcjawojkowa.pl/gazeta/index.php?option=com_content&task=view&id=11617&Itemid=27

²⁵ Gen. Bogusław Pacek od 1991 r. dowodził Wydziałem Żandarmerii Wojskowej w Gdańsku, a w latach 1996–1997 pełnił funkcję komendanta Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Bydgoszczy. Od 1997 do 2003 r. kierował Mazowieckim Oddziałem Żandarmerii Wojskowej w Warszawie. W sierpniu 2003 r. został komendantem głównym Żandarmerii Wojskowej. Awans na stopień generała dywizji otrzymał 15 sierpnia 2005 r. Jest pomysłodawcą utworzenia oddziałów specjalnych Żandarmerii Wojskowej oraz stworzenia etatowego pionu operacyjno-rozpoznawczego ŻW, a także inicjatorem pierwszego natowskiego wielonarodowego batalionu policji wojskowej.

Siłami EUFOR na miejscu operacji będzie dowodził gen. Jean-Philippe Ganascia. Dowództwo Sił (FHQ) mieści się w Abeché (rys. 3.), a zadania realizowane będą z 4–5 wysuniętych baz operacyjnych. Rozwinięcie Dowództwa Sił (FHQ) w Abeché trwa od lutego 2008 r. Osiągnięcie wstępnej gotowości do działań przez siły UE miało miejsce w marcu. Czas zaangażowania UE w operację określono na 12 miesięcy od osiągnięcia wstępnej gotowości (marzec 2008 r.) i po zrealizowaniu celów operacji nastąpi wycofanie sił z Republiki Czadu i Republiki Środkowoafrykańskiej.

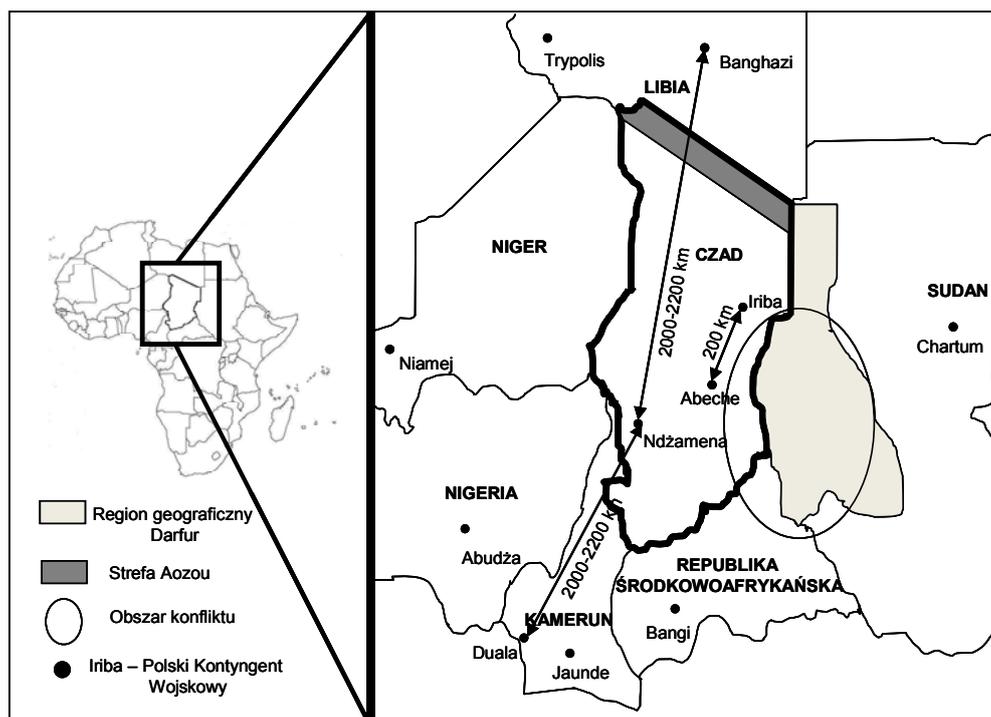
Z budżetu unijnego na potrzeby misji w Czadzie oraz Republice Środkowoafrykańskiej przewidziano 99 200 000 euro, to 10–15 procent całego szacowanego budżetu. Resztę będą musiały wziąć na siebie kraje członkowskie. Koszt udziału polskiego kontyngentu w misji MON szacuje się na 48 mln zł.

PKW — POLSKI KONTYNGENT WOJSKOWY WYDZIELONY DLA POTRZEB EUFOR Tchad/RCA

Są dwa powody zaangażowania Polski w misje w Afryce: humanitarny i polityczny. Dotychczasowe działania ONZ i Unii Afrykańskiej, bez wsparcia UE, okazały się nieskuteczne. Polska wnosząc swój wkład do poprawy bezpieczeństwa w Afryce, chce umocnić swą pozycję w wyznaczaniu europejskiej polityki bezpieczeństwa i obronności.

W ramach polskich sił w misji w Czadzie uczestniczyć ma 400 żołnierzy i pracowników wojska. Nasz kontyngent będzie drugim co do wielkości, po francuskim. Polacy mają stacjonować na północnym wschodzie Czadu, w pobliżu miejscowości Irina, około 200 km od Abeché (rys. 4.).

Na przełomie kwietnia i maja wyjechała grupa, która zajmie się sprzętem oraz przygotowuje obóz. Główne polskie siły wylądują w Afryce na przełomie sierpnia i września. Kontyngent ma osiągnąć gotowość operacyjną we wrześniu. Termin ten uzależniony jest trwającą w Czadzie od lipca porą deszczową, która znacznie utrudnia działanie. Zadaniem sił koalicyjnych będzie zapewnienie bezpieczeństwa działań humanitarnych ONZ. Żołnierze zajmą się między innymi konwojowaniem transportów z pomocą dla uchodźców z ogarniętego konfliktem Darfuru, ochroną wolontariuszy międzynarodowych organizacji, będą też pilnować strategicznych dla kraju obiektów.

Rys. 4. Odległości między poszczególnymi miejscowościami

Źródło: opracowanie własne.

Polski kontyngent formalnie pełni misję od 1 lutego 2008 roku do końca stycznia 2009 roku. Do zasadniczych zadań PKW należy:

- patrolowanie terenu (rozpoznawanie i monitorowanie sytuacji lokalnej);
- ochrona konwojów z pomocą humanitarną;
- zapewnienie bezpieczeństwa personelowi ONZ oraz organizacjom pozarządowym;
- udzielanie pomocy lokalnej ludności oraz przesiedleńcom;
- ochrona obiektów stałych o szczególnym znaczeniu (pasy startowe);
- w ekstremalnych sytuacjach interwencje i reagowanie na przypadki łamania praw człowieka oraz popełnianie przestępstw²⁶.

Polscy żołnierze zostali wydzieleni z jednostek Wojsk Lądowych, Żandarmerii Wojskowej i Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych. W skład PKW Czad wchodzi żołnierze z: 11. Dywizji Kawalerii Pancernej (10. Brygada Kawalerii Pancernej

²⁶ <http://www.wojsko-polskie.pl/wortal/document,,id,10941,pageNo,2.html>

ze Świętoszowa i 17. Wielkopolska Brygada Zmechanizowana z Międzyrzecza), Żandarmerii Wojskowej (Oddział Specjalny ŻW z Gliwic)²⁷, Grupy Lotniczej (25. Brygada Kawalerii Powietrznej z Tomaszowa Mazowieckiego), kompanii logistycznej (1. Brygada Logistyczna z Bydgoszczy), kompanii inżynieryjnej (1. Brzeska Brygada Saperów z Brzegu) i Narodowego Elementu Wsparcia (10. Brygada Logistyczna z Opola).

Udział Sił Zbrojnych RP w operacji UE w Czadzie będzie przede wszystkim wyzwaniem i sprawdzianem dla logistyki. Będzie polegał na stworzeniu odpowiednich warunków bytowych oraz funkcjonowania wojsk przy całkowitym braku lokalnej infrastruktury. Bazy, które zostały przeznaczone do rozmieszczenia w nich wojsk EUFOR, nie mają żadnego zaplecza poza pasami startowymi, a także brakuje w nich wody i elektryczności. Bazy nie są rozbudowane również pod względem inżynieryjnym. Na obszarze przygotowań do przyjęcia wojsk Dowództwo Operacyjne Unii Europejskiej zamierza w ramach wspólnego finansowania wykonać następujące prace:

- wykopać studnie;
- pociągnąć instalacje rurociągów do miejsc poboru wody;
- wyrównać teren pod bazę;
- usypać wały ochronne;
- przygotować teren pod magazyny i pod agregaty prądotwórcze²⁸.

Pozostałe prace są prowadzone w zarządzie narodowym i będą wykonane, zanim do bazy zostaną przerzucone siły główne.

WNIOSKI

Sprawa misji nie dotyczy wyłącznie losów uchodźców. Francja chroniąc swoich obywateli w Republice Czadu i interesy na tym obszarze, „otwarcie” wspiera rząd w Ndżamenie. Misja krajów UE składająca się w większej części z żołnierzy francuskich może być oskarżana o brak bezstronności.

²⁷ Powstał 1.01.2005 r. Zakres działania Oddziału obejmuje realizację zadań właściwych dla Żandarmerii Wojskowej, a ponadto zapewnianie wsparcia policyjnego dla jednostek Sił Zbrojnych RP biorących udział w połączonych operacjach, misjach stabilizacyjnych i pokojowych, operacjach ratowniczych i humanitarnych, akcjach mających na celu zapobieganie aktom terroru, które prowadzone są m.in. przez ONZ, NATO, UE, OBWE. Jednym z zadań Oddziału jest także wspieranie jednostek MSWiA w sytuacjach kryzysowych, stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego.

²⁸ http://www.sgwp.wp.mil.pl/plik/File/misja_PKW_Czad_30styczen08.doc

Interesy sił pokojowych i prezydenta Czadu Idrissa Deby'ego pokrywają się, są za to sprzeczne z interesami rebeliantów generała Mahamata Nouriego. Jeżeli nie dojdzie do politycznego porozumienia, misja w Czadzie może być narażona na wystąpienie poważnych starć. Słabsze i gorzej wyposażone kontyngenty ONZ mogą tracić więcej ludzi i sprzętu. Przeważające siły francuskie mogą stać się przedmiotem ataku asymetrycznego. Rebelianci są na swoim terenie i mają przewagę w zakresie wyboru miejsca i sposobu ataku.

Duże odległości oraz niewielka liczba dróg będą miały istotny wpływ na problemy z transportem wojsk, zarówno strategicznym, jak i taktycznym, i zaopatrzeniem w rejonie operacji. Sieć drogowa w obszarze misji jest względnie uboga, występują wyłącznie drogi gruntowe. W porze suchej podłoże jest twarde i stabilne, ale w czasie pory deszczowej może ulegać rozmyciu, co czyni drogi nieprzejezdnyymi. W rejonie jest duża liczba koryt rzek okresowych, którymi w porze deszczowej spływa woda. Będą stanowiły poważną przeszkodę dla pojazdów z powodu braku mostów. Odległość między planowanymi portami wylądunku w Duali czy w Kamerunie (lub w alternatywnym Banghazi w Libii) a Ndżamena wynosi 2000–2200 km. Odległość pomiędzy Abeché a miejscowościami w rejonie misji wynosi 100–200 km, co przy braku linii kolejowych i odpowiednich dróg powoduje, że w porze suchej dotarcie do miejsca zajmuje od 5 do 11 godzin, a w porze deszczowej może trwać 2–3 razy dłużej (rys. 4.).

Ze względu na słabo rozwiniętą sieć dróg i kolei duże znaczenie będzie miał transport powietrzny, ale jest on możliwy jedynie do portu lotniczego w Ndżamena. Lotnisko to ma niewielką przepustowość i jest zdolne do przyjęcia w ciągu dnia jednego AN 124. Taktyczny transport powietrzny możliwy jest do bazy Abeché samolotami C-130, CASA, C-160. Do wysuniętych baz można dolecieć tylko śmigłowcami.

Wszystkie te czynniki Siły Zbrojne RP muszą uwzględnić w procesie planowania przetransportowania wojsk i realizacji mandatowych zadań w rejonie. Misję w Republice Czadu ocenia się jako trudną nie tylko ze względu na transport, ale również ze względu na zabezpieczenie na teatrze działań. Obszar działania — 900 km długości i 200–400 km szerokości (rys. 3.) — stawia bardzo duże wyzwania w zakresie zabezpieczenia logistycznego sił przewidzianych do stacjonowania w rejonie misji.

Polskie zaangażowanie w misję pokojową jest zasadne z uwagi na zdobyte już doświadczenie podczas misji w Demokratycznej Republice Konga. Pozwala budować pozycję Polski jako wiarygodnego partnera zaangażowanego we wspólną politykę zagraniczną UE. Z tej perspektywy jest ono oceniane pozytywnie. Z drugiej

strony należy pamiętać, że ma to być misja pokojowa, i tylko na takich warunkach Polska powinna się w nią zaangażować. Jakikolwiek udział Polski w potencjalnym konflikcie zbrojnym w Czadzie byłby trudny do zaakceptowania.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Jończyk Z., *Czad — kolejne wyzwania*, „Przegląd sił lądowych”, 2008, nr 5.
- [2] Niedziela S., *Wojna domowa w Czadzie. Aspekty wewnętrzne i międzynarodowe*, „Wiedza Obronna”, 2008, nr 1.

Źródła elektroniczne o tematyce wojskowej

- [1] http://www.redakcjawojskowa.pl/gazeta/index.php?option=com_content&task=view&id=11617&Itemid=27
- [2] <http://www.wp.mil.pl/pl/artykul/4208>
- [3] http://www.mon.gov.pl/pliki/File/zalaczniki_do_aktualnosci/INFO_CZAD_13.12.2007.doc
- [4] <http://www.wojsko-polskie.pl/wortal/document,,id,10941,pageNo,2.html>
- [5] <http://wojsko.w.polsce.org/548795-armia/>
- [6] <http://www.koledzywojska.pl/node/105806>

Pozostałe źródła elektroniczne

- [1] <http://pl.wikipedia.org/wiki/Czad>
- [2] <http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80708,4676967.html>
- [3] <http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80708,4922289.html>
- [4] http://www.wiadomosci24.pl/artykul/misja_specjalna_w_czadzie_41645.htm
- [5] <http://news.money.pl/artykul/ue;rozpoczyna;misje;w;czadzie,205,0,316109.html>
- [6] <http://wyborcza.pl/1,82310,4690495.html>
- [7] <http://miasta.gazeta.pl/zielonagora/1,35182,5035865.html>
- [8] <http://www.rp.pl/artykul/88089.html>
- [9] <http://www.tvn24.pl/0,1534949,wiadomosc.html>
- [10] <http://opole.naszemiasto.pl/wydarzenia/766123.html>
- [11] <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1342,wid,9598695,wiadomosc.html?ticaid=15e9>
- [12] <http://www.psz.pl/content/view/9243/>
- [13] <http://polskalokalna.pl/news/polscy-zolnierze-odlecieli-do-czadu,1095451?source=rss&voted=true>
- [14] <http://dyplomacja.salon24.pl/59793,index.html>
- [15] <http://atplatoon.w.interia.pl/missionchad.html>
- [16] <http://www.pomorska.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20080415/KRAJSWIAT01/890586662>

- [17] http://www.europarl.europa.eu/news/expert/briefing_page/21799-070-03-11-20080219BRI21798-10-03-2008-2008/default_p001c011_pl.htm
- [18] <http://www.otopr.pl/pr/zolnierze-w-czadzie-pod-namiotami-z-lubawy-,art,1613.html>
- [19] <http://www.pe24.pl/content/view/8117/>
- [20] <http://www.przegląd-tygodnik.pl/index.php?site=swiat&name=389>

ABSTRACT

The paper presents assumptions underlying the peacekeeping mission in the Republic of Tchad and Central African Republic conducted on the basis of UN resolution by UE. Deploying multinational peacekeeping forces is aimed at protecting civilian non-combatants, especially refugees from Darfur. The mission of EUFOR Tchad/RCA is also to enforce peace in the area affected by the conflict.

Recenzent prof. dr hab. Andrzej Makowski